

Tehniline kirjeldus

Taustainfo

Ohvriabi teenus on riiklik teenus, mida korraldab Sotsiaalkindlustusamet ohvriabi seaduse alusel (<https://www.riigiteataja.ee/akt/106012023001>). Teenuse eesmärk on pakkuda kuriteo, vägivalla või kriisijuhtumi ohvritele asjakohast toetus ja abi. Ohvriabi põhiteenust osutavad ohvriabitöötajad, kes paiknevad üle Eesti kõikides maakondades, enamasti politseiga samas hoones. Kokku on politseijaoskondade juures 29 ohvriabi peaspetsialisti. Teenus on olnud töös alates aastast 2005.

Ohvriabi teenusena pakutakse ka taastava õiguse teenuseid, millest üheks on vahendusteenus. Vahendusteenus ohvriabi seaduse tähenduses on taastava õiguse teenus, mis seisneb kriminaalmenetluse seadustiku §-s 203² sätestatud vahendusmenetluse korraldamises ja selle tulemusena sõlmitud kirjaliku kokkuleppe tingimuste täitmise kontrollimises (OAS § 27).

Vahendusteenusena käsitatakse ka vahendusmenetluse korraldamist ning vajaduse korral vahendusmenetluse tulemusena sõlmitud kirjaliku kokkuleppe tingimuste täitmise kontrollimist, kui esineb üks järgmistest tingimustest:

- 1) alaealine on võtnud kohustuse kasutada vahendusteenust väärteomenetluse seadustiku § 30 lõike 1 punkti 4 alusel;
- 2) alaealise suhtes on kriminaalmenetluse lõpetamisel kohaldatud tema nõusolekul vahendusteenuse kasutamise kohustust kriminaalmenetluse seadustiku § 201 lõike 2 punkti 5 alusel;
- 3) kohus on kohaldanud vahendusteenust mõjutusvahendina karistusseadustiku § 87 alusel;
- 4) alaealise suhtes on jäetud kriminaalmenetluse seadustiku § 201 lõike 1 alusel kriminaalmenetlus alustamata või see on lõpetatud põhjusel, et õigusvastase teo on toime pannud oma ea tõttu süüvõimetu alaealine;
- 5) alaealise suhtes on jäetud väärteomenetluse seadustiku § 29 lõike 1 punkti 1 alusel väärteomenetlus alustamata või see on lõpetatud põhjusel, et õigusvastase teo on toime pannud oma ea tõttu süüvõimetu alaealine.

Vahendusteenusena käsitatakse ka vahendusmenetluse korraldamist ning vajaduse korral vahendusmenetluse tulemusena sõlmitud kirjaliku kokkuleppe tingimuste täitmise kontrollimist. Vahendusmenetlusi viivad läbi ohvriabi töötajad. Suur osa vahendusmenetlustest on seotud lähisuhtevägivallaga. Vahendusmenetlust viib täna läbi üks ohvriabi töötaja. Sotsiaalkindlustusamet on välja töötanud juhendmaterjalid lähisuhtevägivalla juhtumite vahendamiseks (vt Lisa 2 vahendusteenuse juhised lähisuhtevägivalla juhtumites ja Lisa 3 protsessiskeem lähisuhtevägivalla juhtumites).

Ohvriabi töötajate ettevalmistus vahendusmenetluste läbiviimiseks on erinev. Puudub eraldi väljaõppeprogramm ja ettevalmistus. Osaliselt on ohvriabi töötajad läbinud taastava õiguse põhimõtetest baseeruvaid koolitusi. Osaliselt toimub juhendamine tööle võtmisel jooksvalt, sealhulgas praktiline õpe vanema kolleegi kõrval töövarjuna töötades. Sotsiaalkindlustusamet on loonud ka avalikult kättesaadava taastava õiguse e-koolituse, mille läbimine enne

hangitavat koolitusprogrammi on koolitavatele kohustuslik. E-koolitus on kättesaadav siit: <https://digiriigiakadeemia.ee/course/view.php?id=114>

Lähisuhtevägivalla juhtumite puhul on vahendusmenetluse läbiviimisel erinevad riskitegurid ja faktorid, mida ohvriabi töötaja peab jälgima. Samuti on just nende juhtumite lahendamisel vaja eriti head väljaõpet, et oleks tagatud protsessis kliendi psühholoogiline turvalisus, vabatahtlikkus ja ei tekiks taasohvristamist.

Hangitavat teenust rahastatakse 2021-2027 Ühtekuuluvuspoliitika fondide meetme 21.4.7.9. „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele” toetuse andmise tingimuste (TAT) projekt „Laste ja perede toetamine” vahenditest.

Teenuse eesmärk

Koolitusprogrammi loomine ohvriabi töötajatele, mille eesmärgiks on tagada piisava ettevalmistuse vahenduste läbiviimiseks lähisuhtevägivalla juhtumite korral toetudes taastava õiguse praktikale. Koolitusprogramm koosneb kahest etapist, I etapis koostab hankepartner Tellijale koolitusprogrammi (õppekava ja sellele tuginedes koolituse materjalid). II etapis viib hankepartner läbi koolitajate koolituse, mis tugineb koostatud õppekaval ja koolitusmaterjalil ja valmistab koolitajad ette vahendajate koolitamiseks vastavalt koolitusprogrammile.

Teenuse sihtgrupp

Ohvriabitöötajad ja vabatahtlikud, kes viivad või tulevikus viivad läbi vahendusmenetlusi lähisuhtevägivalla juhtumites; koolitajad.

I etapp- koolitusprogrammi loomine (üleandmine hiljemalt 20. detsembril 2024)

- õppekava koostamine;
- õppekavas vajadusel muudatuste/paranduste sisseviimine, vastavalt Tellija ettepanekutele;
- koolitusmaterjalid koolitusel osalejatele.

Koolitusprogrammi ülesehitus ja kava (sh meetodid ja meetodikad) tuleb valida niimoodi, mis toetavad kõige mõjusamal viisil teadlikkuse ja oskuste kasvu lähisuhtevägivalla juhtumite lahendamiseks ja valmistaks koolituse läbinu ette praktikas vahenduste läbiviimiseks. Koolitusprogrammi maht on 3-5 koolituspäeva (24- 40 akadeemilist tundi, arvestusega 1 akadeemiline tund= 45 minutit).

Koolitusprogramm peab arvesse võtma taastava õiguse väärtusi, põhimõtteid ja printsiipe ning olema kasutatav ka lihtsamate juhtumite lahendamiseks (kogukonna konfliktid, koolikonfliktid). Samuti peab koolitusprogramm pidama silmas lähisuhtevägivalla dünaamikat ja teooriat ning taasohvristamise riske. Hankepartner kohustub järgima toetuste teavitamise ja avalikustamise nõudeid ning viitama programmi rahastusallikale, sh avalikkuse teavitamisel järgima Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 54 „Perioodi 2021– 2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ sätestatud nõudeid.

Õppekava kooskõlastatakse Tellijaga enne koolitusmaterjalide loomist. Tellijal on õigus küsida selgitusi valitud teemade ja meetodite osas, anda suuniseid õppekava, -protsessi ja materjalide ning koolituse sisu ja korralduse osas. Tellija annab tagasiside õppekava kohta

hiljemalt 10 tööpäeva jooksul. Õppekava ning koolitusmaterjalid tuleb edastada Tellijale digitaalsel kujul. Kõik õppekava ja materjalidega seotud õigused tulevad Tellijale üle.

Õppekava peab andma õppijale teadmisi ja oskusi lähisuhtevägivalla juhtumite põhimõtetest ja protsessidest. Õppekava peab vastama järgmistele kriteeriumitele:

- peab sisaldama selgeid ja konkreetseid õpieesmärke, mis määratlevad, mida õppijad peavad teadma ja oskama pärast koolituse läbimist;
- peab kirjeldama, kuidas õpitulemusi hinnatakse ja mõõdetakse, tagades, et õppijad saavutavad vajalikud teadmised ja oskused;
- peab sisaldama mitmekesiseid ja suures osas praktilisi, aktiivseid õpetamismeetodeid (vähemalt 60%);
- peab arvestama kaasaegsete täiskasvanukoolituse põhimõtetega ning metoodikatega;
- peab sisaldama üksikasjalikku õppeprotsessi kirjeldust, sealhulgas ajakava ja õppematerjale;
- peab sisaldama kvaliteetseid õppematerjale, mis peavad olema tõenduspõhised ja põhinema uusimal teaduslikul, õiguslikul ja praktilisel teabel.

II etapp- koolitusprogrammi piloteerimine koolitajate koolitamise näol (peab olema läbi viidud hiljemalt 30.05.2025).

Koolitusprogrammi piloteerimine seisneb hanke sihtgrupile koolituse läbiviimises. Koolitajate koolituse grupi paneb kokku Tellija. Grupi suurus on maksimaalselt 20 inimest. Koolituse ruumid jm tehnilise korralduse tagab ja korraldab Tellija, millega hankepartnerile kulusid ei kaasne. Koolituse kuupäevad lepatakse kokku koos hankepartneriga hiljemalt 20. jaanuariks 2025. Koolitajatele läbiviidav koolitus peab olema läbi viidud hiljemalt 30.05.2025.

Nõuded koolitusele:

- koolituse kogumaht on 3-5 koolituspäeva (24-40 akadeemilist tundi, arvestusega 1 akadeemiline tund= 45 minutit);
- koolitus tuleb läbi viia kahe mittejärjestikuse õppesessioonina;
- koolitus viiakse läbi kontaktkoolitusena. Erandolukordades ja Tellija nõusolekul on Vabariigi Valitsuse kehtestatud eriolukorra ja/või piirangute kehtivuse ajal võimalik korraldada kontaktõppe vormis toimuvat koolitust veebikoolitusena;
- info koolituse kohta ning algse registreerimise koolitusele tagab Tellija, kinnitused koolituspäevadel osalemise kohta kogub Tellija;
- erinevatel koolituspäevadel edasi antud sisu peab moodustama terviku;
- tagama osalejatele õppekavas väljatoodud õpiväljundite omandamise;
- koolitused viiakse läbi Tellija poolt korraldatud ruumides;
- koolitused toimuvad eesti või inglise keeles;
- koolituse läbiviimisel tuleb lähtuda ESF-i perioodi 2021-2027 Ühtekuuluvus fondide vahendite kasutamisel avalikkuse teavitusreeglitest. Õppekaval, materjalidel ning päevakaval koolituskohas on nõuetekohaselt viidatud rahastajale (Tellija jagab viitamise täpsema info hankepartnerile peale lepingu sõlmimist);
- koolituse lõpetamise tingimused ja väljastatavad dokumendid reguleerib hankepartner koostöös Tellijaga.

Õppekava koostamisel ning koolituste läbiviimisel peab hankepartner eelistama keskkonnahoidlikke lahendusi, näiteks:

- töökoosolekud ja muud kohtumised viia läbi võimaluse korral veebi vahendusel, et vähendada eelkõige liigsest transpordikasutusest tulenevat süsiniku jalajälge;
- vältida tarbetud dokumentide välja trükkimist ning võimalusel eelistada digitaalsel kujul olevaid materjale;
- Hankepartneri poolt digitaalsel kujul edastatavad materjalid peavad olema salvestatud ja edastatud optimaalse mahuga, et vältida otstarbetult suuri andmefaile ning seega vähendada digireostust;
- lepingu täitmise järgselt kustutada üleliigsed digimaterjalid, näiteks mustandfailid, säilitamiseks mittevajalikud töödokumendid jms, kuna IT-serverites failide otstarbetu hoidmine on keskkonda kurnava mõjuga ning suurendab digireostust.

Nõuded hankepartnerile

Hankepartner peab tagama meeskonnaliikmete arvu selliselt, et on võimeline looma koolituse õppekava, koolitusmaterjalid, korraldama ning viima läbi koolituse vastavalt tehnilises kirjelduses toodud eesmärkidele ja sisule. Hankepartner kaasab koolituse loomisesse vastavalt teemadele (nt õppekava – ja materjalide koostamine, koolituste korraldamine, koolitamine) sobivad valdkondliku hariduse, töökogemuse ning koolitamise ja kursusele sisu loomise kogemusega spetsialistid.

- Kogemus taastava õiguse praktikate praktiseerimisel vähemalt 5 aastat.
- Kogemus taastava õiguse praktikate koolitajana – vähemalt 3 koolitust 2 viimase aasta jooksul.
- Kogemus taastava õigusega seotud koolituste loomisel.
- Varasem kogemus teoreetiliste materjalide loomisel (käsiraamat, artikkel, juhised vms) - viimase 3 aasta jooksul vähemalt 2 loodud materjali.
- Varasem kogemus lähisuhtevägivalla juhtumites taastava õiguse praktikate praktiseerimisel.